

ומה שכתב עוד שמועיל שיחתכנו ועי"כ יבטלו – אמנם כן, אך ר' אליעזר התיר להקריב הראשים כמות שהם, והרי הן חתיכות חשובות. וגם רב נחמן מייירי בטבעות שאינו חפץ לחתכן, ובוה אסור למכרן או לעגדם אלא שנים שנים. וממה שכתב עוד להוכיח מקושית האחרונים הלא אין שוחטים שני זבחים כאחד – כבר תרצו האחרונים בדרכים נוספות (ע"ע בשו"ת אחיעזר ח"ב יג). ומדבריהם יש ללמוד שנקטו שאין מועילה לקיחת שנים כדי להתיר אחד אחד, וכן מבואר מדברי הראשונים שהקשו כן – כמו שהעיר שם בחזו"א.

'... אלא אם פרשו ארבעים כולן למקום אחד – אין אוסרות' – הוא הדין חמשים טבעות שנפלו, יש להתיר התערובת האחרונה, משום 'ספק ספקא' [ונקטו 'ארבעים' משום הסיפא, שהששים שנפלו והתערבו אינן מותרות, כי תולים שהאיסור נמצא ברוב] (תורת הבית להרשב"א ד, ב. וכו"כ מהרי"ק בתשובה, נדפסה בשו"ת מהרי"ק הקדשות ובשו"ת הריב"ש בסופו, סי' לה. וכו"פ הטור יו"ד קי. וכל זה דלא כמוש"כ בקרן אורה. וע"ע בשפת אמת).

(ע"ב) 'ריש לקיש אמר: כגון דאיערב בנפולה...' – כתב הש"ך (יו"ד קי אות לה) להוכיח מכאן כשיטת הרשב"א שגם כאשר יש 'ספק ספקא' להתיר – צריך בדיקה, שאם לא כן מדוע אין כולן מותרות משום 'ספק ספקא', הלא יש כאן ספק טריפה שנתערבה באחרות. וקשה מכאן על ר"ת שספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת – מותר. והסיק הש"ך שלכתחילה כאשר אפשר לבדוק ואין הפסד בדבר – יש לבדוק, אבל בלאו הכי אין להחמיר.

יש מי שכתב לדחות הראיה, שכיון שקודם שנתערבה הריהי בספק, הרי כבר נפסלה פסול ודאי משום 'דיחוי'. אלא שלכאורה אין לומר כן, כיון שבידו היה לבדקה אם נטרפה, וכל שבידו לא הוי דיחוי (ע"ע לעיל לד) – אך לפי מה שכתב רש"י שכיון שהתחזק בה ספק טריפות, אין מכניסים אותה לעזרה לשוחטה משום 'הקריבהו נא לפחתך' – כיון שכך אין זה נחשב 'בידו' שהרי אין נכון לבדוק, ושוב אין להתירה גם לאחר שנתערבה שכבר נדחתה מקודם לכן (דובב מישרים ח"ב ג).

וכן צידד בחזו"א (קמא לד, ה) שלפי דברי רש"י אפשר שאף בדיעבד פסולה, גם אם בדקה אחר שחיטתה שאין בה טריפות, משום דין 'דיחוי'.

יש שתמהו על עיקר קושית הש"ך, הלא רבנו תם שהתיר לא דיבר אלא בספק דרוסה ולא בודאי דרוסה, הגם שיש אפשרות שלא נטרפה, וכאן הלא מדובר בנפולה ודאית ולא בספק נפולה, הלכך נידון הדבר כודאי איסור ולא כספק (עפ"י פרי חדש כללי ס"ס סק"ב; שער המלך מקוואות כלל ג. וע"ש עוד באורך. וכו"כ בקרן אורה. וע"ע בשיטות השונות בדין נפולה, אם היא כספק טריפה או כודאי – בשו"ת שבט הלוי ח"ב ח).

[וכתבו הפוסקים להלכה שבספק ספקא, כל שאפשר לברר בקלות – יש לברר (ע"ע פמ"ג בפתיחתו להל' תערובות ובס"י צח; כף החיים יו"ד צח, לח). וכשאין בידינו לברר, גם אם אפשר שיבוא הדבר לידי בירור בעתיד – כתב בשער המלך (מקוואות, כלל ג) שהסכמת כל הפוסקים להקל (וע"ע מרומי שדה ר"ה כט).

דף עה

'ואם נתן מתנה מכל אחד יצא, ואם נתן ארבע מכולן יצא' – אי אפשר ליישב שני משפטים אלו יחדיו, ויש לגרוס רק אחד מהם, והמדפיסים העמידו בטעות את שתי הנוסחאות גם יחד (מרומי שדה. וע"ע ברש"י ובשפ"א שרצו ליישב כפי הגרסא שלפנינו).

'קתני יחיד דומיא דציבור מה ציבור גברי אף יחיד גברי' – יש לשאול מידי איריא, הא כדאיתא והא כדאיתא. ועוד, הלא יש לדקדק לאידך גיסא, מה ציבור שאין בו סמיכה אף דיחיד. ואפשר שעיקר הדקדוק הוא מאריכות תנא דברייתא, לשם מה הוצרך לומר כלל יחיד וציבור, אם לא כדי להשמיענו זה גופא שאף בקרבן יחיד דגברי [דומיא דציבור] שיש בו סמיכה – מקריב. שאילו לא היה הדין כן היה לו לומר רק ציבור או קרבן נשים או עוף. ומתוך דעל כרחק לאו בדוקא הוא, שהרי כוונת התנא על תערובת שחוטין.

'ע"ב) 'הזאה לחוד ונתינה לחוד' – יש אומרים (עפ"י הגמרא להלן פ. וע"ש) שגם אם נוקטים 'יש בילה', עדיין קיים חשש שמא אין כדי שיעור הנצרך בכל אחד מן הדמים. ולפי זה צריך לפרש כאן שנתן מן הדם כמות העודפת מכל הדם של אחד מהובחים, ועוד כדי שיעור מן השני, אבל בלאו הכי יש לחוש שמא לא נתן כדי שיעור מכל אחד מן הדמים (עפ"י שפת אמת).

'אמר רמי בר חמא: בכור לבית שמאי – אין מאכילין לנדות. תמורתו מהו? בכור אינו נפדה. תמורתו מהו? בכור אינו נשקל בליטרא – תמורתו מהו? אמר רבא תניא...' – בעיה אחת היא; בכור חידשה תורה שאינו כשאר פסולי המוקדשין שצריכים פדיון, אלא כל שנפל בו מום – פקעה קדושתו. ומסתפק האם גם תמורת הבכור בכלל חידוש זה, או דינה כשאר פסולי המוקדשין ויוצאת לחולין ע"י פדיון, ולפי הצד הזה דין הוא שנשקלת בליטרא וגם נאכלת לנדות כשאר פסולי המוקדשין (ע' בכורות לג.). והביאו להוכיח מהברייתא שדין התמורה כדין הבכור, ונאכל במומו ללא פדיון ואינו נאכל לנדות ואינו נשקל בליטרא (עפ"י חזון איש בכורות כב, ז). ולפי דרך זו יש לישב הקושיות והדקדוקים שהעיר בספר קרן אורה. וע"ע במנ"ח יח, כד; אור שמח תמורה ג, ב; אבי עזרי (קמא) תמורה ג, ב; חדושים ובאורים יג, טז.

'מה אילו אמר הפדו לי בכור שהתפיסו לבדק הבית, כלום שומעין לו?!' – נראה שאין מדובר על בכור בעל מום – שהרי אין שייך בו פדיון ומהו אומר 'הפדו לי', אלא מדובר על בכור תם ובזמן הזה, או בכור בחול, שכשם שיכול למוכרו (כבתמורה ז): כך יכול להקדישו לבדק הבית. והיה ראוי לפדותו כמו בכור אדם, אלא שאמרה תורה לא תפדה [וגם אי עביד לא מהני], ולזה אמר שגם אם הקדישו לבדק הבית לא הותרה הפדיה משום רווחא דהקדש (עפ"י חזון איש בכורות כב, ז).

'אין מביאין קדשים לבית הפסול' – איסור זה מדרבנן הוא ולא מן התורה (כן כתב המבי"ט בקרית ספר פסח"מ ו; שער המלך שם; מקור ברוך ח"א ד. וע' בשו"ת אחיעזר ח"ב סס"י מט; מנחת שלמה לט; חדושי הגרונ"ר בענגיס ח"ב מז, ז; ברכת שמעון (לרב"ש שניאורסון זצ"ל) ביצה יט).

– יתכן שמשמעות 'בית הפסול' על שם קיבוץ כל הפסולין אל מקום אחד, וכמו 'בית השריפה'. וכל מקום קיבוץ ומקום קיבול מכונה 'בית', כמו 'בית הדשן', וכענין 'בתים לבריחים' (וע"ע משנה מנחות פה. 'בית הובלים, בית השלחים, בית האילן').

'שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה מפני שממעטין באכילתה' – דעת התוס' בפסחים (נב: ד"ה מתבערין) שלאחר שהוציא הפירות מביתו והפקירם בזמן הביעור, יכול להכניסם לביתו ולאכלם בתורת הפקר.

וצריך לומר לפי דעה זו שבכל זאת ממעט באכילה ומביא לבית הפסול, כי בהוצאתו עלולים הפירות להיפסד ע"י חיה ובהמה (עפ"י יד דוד). או אפשר שתיפסל התרומה בהסח הדעת. אך אפשר שכל שעומד ומשמר עד שחזר וזכה בו הוא או אחר – אין כאן הסח הדעת.

ואפשר שחוששים שמא ישכח או יאנס ולא יבער, וכיון שנשארו הפירות שמורים בביתו בשעת הביעור – נאסרו, שאף למפרשים שהביעור הוא הפקר, מודים הם שבאופן זה אסור [אך לא נתבאר במפורש שגם אם לא ביער מחמת אונס – נאסרו הפירות] (עפ"י חזון איש שביעית יד, ג).

ואמנם כן כתב החזו"א למעשה, שפירות שלא קיימו בהם מצות ביעור – אסורים לעולם. זו לשון המודעה שניסחה החזו"א לפרסום (מובא בקובץ אגרות ח"א רה):

היין שהיה בידי בעליהן בזמן הביעור ולא קיימו מצות ביעור – היין הזה נאסר לעולם כמבואר בפאת השולחן סי' כ"ז ס"ג ובבית ישראל שם ס"ק ג' בשם הרמב"ן, דלאחר ביעור אוסר בנו"ט משום שאין לו מתירים, לכן הקונים יין צריכים לדקדק שיהי' היין משנה ששית ולהשומעים יונעים'.

יש לציין שהגרש"ז איערבך זצ"ל במכתב (נדפס ב'המעין' תמוז תשמ"א) צדד למעשה להקל למי ששגג ולא ביער, לסמוך על דעת ספר חרדים המתיר באכילה למי שנאנס מלבער – שכיון שאיסור זה הוא קנס מדרבנן, מסתבר שאין לקנוס את השוגג. ועוד כתב שמסתבר לסמוך על דעת המתירים ליתן לאחר בחנם והלה יעשה ביעור.

דף עו

כי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה, אמאי לא תותביה מהא: אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה – ומדוע הוצרכת להקשות ממשנה שבמסכת מעשר שני, הלא כבר במשנת שביעית הקודמת לה יכול היית להקשות. ועוד, הקושיא מכאן אלימה יותר, כי שם מדובר בסתם ואפשר להעמידה בתרומת תבלין דרבנן, אבל כאן הלא מפורש 'שמן של תרומה' (עפ"י רעק"א. ונתקשה בדברי רש"י שפרש קושיית רב יוסף, היה לך להקשות גם מכאן. וע"ע קרן אורה).

אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה, שלא יביאו קדשים לבית הפסול – מדברי הרמב"ם (שמיטה ויובל ה, ד. וכ"כ בפירוש רבי עובדיה מברטנורא) משמע שהחשש הוא משום הבאת ירק השביעית ליד הפסד, שמא תיטמא או תיפסל התרומה ויצטרך לשרוף הכל (ע' ברדב"ז שם, ובספר יד דוד כאן).

הקשה בספר פנים מאירות לפי"ז מהו שאמרו 'הכא נמי תרומת ירק דרבנן' – הלא אין החשש משום התרומה אלא משום השביעית. ובשפת אמת צדד לפרש שכיון שהתרומה אינה אלא מדרבנן, לא העמידו דבריהם במקום איסור תורה, הלכך גם אם נטמאת לא נפסיד את השביעית.

ומלבד שחידוש גדול לומר כן, להתיר לאכול תרומה טמאה משום מצות אכילת פירות שביעית, עוד יש להקשות בסברא שגם אם נניח שמותר לאכול, הלא הדעת נותנת לאסור לבשלם יחד, שמא תיטמא התרומה ולא נוכל לקיים מצותה לשורפה, ויאכלוה בטומאתה.

ויש לומר שכוונת אביי לומר שהיה ניתן לפרש המשנה שלא כפי שהיא מתפרשת לפי האמת אלא משום חשש התרומה, שממעט זמן אכילתה על הביעור, ובתרומה דרבנן לא חששו. אבל משום שביעית אין חשש [כמו שמשמע משיטת רש"י אליבא דאמת]. ועל כך הקשו, אם כן היה לו לומר 'אין מבשלין ירק של תרומה בשמן של שביעית', ולא להפק, שאז היה משמע שעיקר ההקפדה משום התרומה. ועתה משמע שהנושא הוא 'ירק של שביעית' ומשום הפסד פירות שביעית. וע"ע חזו"א שביעית יד, יג; חדושים ובאורים זבחים יג, טז.